

Ayrin de les Alcusses

Teresa Broseta

Una història d'amor
i lluita ambientada en
la cultura ibera

bromera

–Què tens, filla?

–No res, mare. Dormia encara...

Era dia de mercat, i el poble de les Alcusses bullia d'activitat des de les primeres llums de l'alba. Les dones, arrupides dins dels seus mantells més abrigats, anaven i venien de l'aljub carregades amb cànters d'aigua, i conflüen al carrer principal saludant-se amb rialles alegres i veus agudes que feien vibrar l'aire humit de la matinada. Ací i allà es veien xicons que, amb els ulls encara carregats de son, conduïen els ramats des dels estables fins al camp obert, i llauradors que s'encaminaven al treball de cada dia amb el cap acotat i les pesades ferramentes al muscle. Els artesans, obrint-se camí cap a la porta principal per a exposar les seues mercaderies, havien de bregar amb els xiquets que, jugant, amenaçaven de tirar-los la càrrega a terra. Les mares, atrafegades com estaven a omplir els cànters, els havien deixat al carrer amb l'esperança que s'entretingueren i no demanaren encara un desdejuni que no havien tingut temps de preparar. De tant en tant, se sentia una rialla més forta que les altres, el plor inconsolable d'un nadó mort de

fam, el crit d'un pastor que dirigia un ramat poc disciplinat, l'estrèpit d'un cànter que s'estavellava en terra... Era completament impossible continuar dormint, ignorar la vida que batejava al carrer.

Ayrin, tanmateix, fingia dormir. Estava ben desperta des de molt abans que l'activitat esclatara al poble, potser havia estat desperta la nit sencera, però es caragolava encara damunt la palla endurida del seu llit, deixant esvarar-se uns minuts inacabables. No volia alçar-se, no trobava forces per a enfrontar la mirada transparent de la mare sense que el secret que amagava li pujara als llavis. Ja feia temps que els dies de mercat la sorprenien amb la cara soterrada a la palla, amb els punys serrats damunt del ventre per a tractar d'amagar la intranquil·litat que la dominava, lluitant per mantindre els ulls clucs mentre la mare remugava a mitja veu per la casa. Feia tant de temps que, aquell dia, la mare no va poder callar més. Es va plantar al costat de la màrfega on intentava fondre's Ayrin i parlà amb una veu dolça i una mica alterada per la preocupació:

—Què tens, filla?

—No res, mare. Dormia encara...

Ayrin començà a fingir un badall, però els ulls tranquils de Lea li'l tallaren en sec. Com podia enganyar-la, si veia el fons del seu cor cada volta que la mirava? La mare tornà a preguntar, més dolça encara:

—Què tens, Ayrin?

—No ho sé, mare! —esclatà amb la veu trencada, dient més del que volia—. Tinc un pes al damunt que no em deixa moure...

–Ah, és això! –somrigué Lea, alleugerida. Havia tingut tanta por que estiguera malalta...–. Un pes al damunt, a la teua edat, no pot ser més que un secret que m'amagues.

–No, mare! –protestà Ayrin, fent-se més roja que la túnica nova que pensava estrenar aquell mateix dia–. És que... és que...

Com que no era capaç de dir res més, com que el color que li havia pujat a la cara no empal·lidia, Lea li acaricià el cap amb tendresa. Els seus dits s'havien perdut tantes voltes en aquells cabells esplèndids, els havia pentinat tantes vegades, que coneixia un per un cada nuc i cada rínxol, cada reflex de coure que s'enconia en ells quan els tocava la llum del sol. Ayrin havia esdevingut ja feia temps una dona, però ella se la mirava encara com la xiqueta de sempre, la que jugava a amagar-se entre els plecs del seu mantell, la que protestava enèrgicament si el menjar tardava a arribar a taula, la de les rialles explosives. D'un temps ençà no la sentia riure tan a sovint com abans. Ara passava les hores mirant amb un lleuger somriure un punt imprecís de l'horitzó, sempre cap al nord, mentre les seues mans s'ocupaven mecànicament del moviment constant del teler, mentre remenava amb el pesat cullerot el brou que bullia a la llar, mentre molia el gra fent rodar monòtonament la massissa maneta de pedra amb tota la força del seu cos, mentre llançava als porcs les sobres del menjar, mentre munyia les cabres inquietes a l'estable...

Lea només trobava una explicació per a aquell comportament, una explicació que li omplia l'ànima d'un

goig desconegut i, alhora, d'una tristesa ben coneguda. Ni tan sols va intentar forçar la confessió del que, n'estava certa, no podia ser altra cosa que l'eterna història del mal d'amors, tot i que hauria donat qualsevol cosa perquè Ayrin li obrira el seu cor. Coneixia, però, el silenci gelat que l'envoltaria si gosava fer-li una pregunta indiscreta, la paret impenetrable que s'alçaria entre les dues. Amb esforç apartà la mà dels cabells d'Ayrin i s'enfilà cap a un terreny més pràctic i, per tant, més transitable:

—Vaig a buscar aigua a l'aljub. En tornar, ens desdijunarem. Aprofita per abillar-te com cal... És dia de mercat!

Ayrin serrà els punys una mica més fort per a amagar el calfred que li corria per l'esquena. Era dia de mercat, el dia de mercat que esperava amb totes les fibres del seu cos des de feia més de tres llunes... Encara no havia acabat d'eixir la mare per la porta, amb el cànter ben assentat al maluc, quan Ayrin s'alçà d'una revolada i començà a preparar-se per al gran dia. Mullà un drap de llana grisosa amb l'escassa aigua que encara quedava al pitxer i començà a fregar-se de cap a peus amb insistència, com si volguera llevar-se alhora el rastre de la nit i l'ansietat que l'ofegava. Després, amb la pell neta i roja com una cirera acabada de collir, es disposà a aplicar-se els unguents que la mare reservava per a ocasions especials. Tan especials, que mai no trobava l'ocasió d'emprar-los. Abans, quan encara vivia el pare, Ayrin havia estat sempre orgullosa de l'aspecte impecable de Lea, de la seua pell suau i blanca, dels

cabells trenats i lluents que emmarcaven un rostre que semblava fet únicament per a somriure. La mort del pare, però, acabà tot d'una amb la seua dolça coqueteria i amb les seues esperances.

Ayrin recordava amb total claredat, com si hagueren passat només uns dies, aquella tornada dels guerrers, cinc anys enrere. Els sentinelles, de guàrdia la nit sencera a les dues torres de la porta principal, començaren a recórrer el camí de ronda tocant els pesats gongs de bronze per a alertar de la seua arribada. Ayrin i Lea, ocupades l'una al molí i l'altra al teler, alçaren el cap alhora i creuaren una mirada carregada de negres pressentiments. El gong no vibrava amb l'alegria de les tornades glorioses ni amb la ràbia de les expedicions fracassades, sinó amb una cadència lenta i dolorosa que els premia el cor amb una mà més gelada que la mort. Espantada, Ayrin soltà de colp el mànec del molí, sense preocupar-se del valuós gra que arruixava el pis, mentre Lea, amb un crit ofegat, deixava anar la llana que teixia amb paciència. Isqueren al carrer a correuita, espentant sense consideració a tort i a dret, i arribaren a la porta principal amb les galtes del color de la farina i els cors bategant-los al pit com tambors de guerra. La mirada tristíssima que els va dirigir Tare, que cavalcava al davant dels altres guerrers, només va confirmar el que ja sospitaven. Al bell mig de l'emmutit grapat de guerrers, el cos sense vida del pare es bambolejava nugat al llom d'un cavall més negre que la nit.

Amb un sospir, Ayrin bellugà el cap per a tornar a la realitat i es concentrà de nou en els minúsculs pots de

fang que guardaven els preats ungüents de la mare. No volia recordar aquell dia, no volia sentir altra vegada els crits desesperats de Lea, no volia tornar a tastar el sabor salat i ben conegut de les llàgrimes. Era dia de mercat i només volia lluir més que mai quan els ulls negres d'Esler la trobaren entre la multitud. Pensant en Esler, recobrà tot d'una el color a les galtes i el somriure als llavis. Mentre es fregava el cos amb ungüent de timó no podia pensar en res que no fora Esler, les mans d'Esler acariciant-la amb l'alegria del descobriment. Estremida, es posà el brial blanc i la túnica del roig de la passió que havia teixit, amb tant d'esforç i tant de plaer, al llarg de les últimes tres llunes, i es nuguà amb gràcia les sabatilles de cuir als turmells fràgils i a les cames esveltes. Satisfeta, valorà per un moment la possibilitat de posar-se el collar de pedres negres que havia heretat de l'àvia i les minúscules arracades d'or que abans portava sempre la mare, però ho deixà córrer. Quina necessitat tenia de posar obstacles a les mans d'Esler?

Començà a pentinar-se els cabells llargs i arissats mentre els ulls se li n'anaven cap al nord, sempre cap al nord. Perquè del nord, de la llunyana Edeta que s'havia convertit ja en la ciutat dels seus somnis, venien de camí els ulls negres i les estimades mans d'Esler, els seus llavis de mel, les seues paraules d'amor. La trena espessa li penjava esquena avall, com cada dia, quan la mare tornà amb el cànter ple d'aigua i les galtes enceses per l'esforç. Ayrin, avergonyida, s'alçà amb intenció de llevar-li el pes de damunt, però Lea tallà el seu moviment amb un gest de la mà:

–Amb la túnica nova? Ni parlar-ne! –Deixà el cànter en terra, recolzat contra la paret d’adob, i contemplà la filla amb un somriure orgullós.– Estàs preciosa, Ayrin!

–Gràcies –Ayrim, ruboritzada, girà el cap per por que la mare li llegira als ulls el dolç secret que amagava.

–No et faràs res d’especial amb la trena? És el detall que et falta per enamorar a qualsevol xic... –afegí Lea amb picardia.

–Mare! –Ayrim, abans de pensar el que feia, es trobà abraçant-la com si fora l’última vegada. Com havia pensat que li ho podria amagar? Li pujava al pit una angoixa que no podia explicar, i els ulls se li ompliren de llàgrimes. Però, no, encara no era temps per a parlar-li d’Esler i de tots els seus somnis.

–No plores, Ayrim! –exclamà Lea, fent esforços per a controlar les seues pròpies llàgrimes–. Ja en parlarem tranquil·lament a la nit, de tot açò... Ara, el que has de fer és acabar de pentinar-te mentre prepare el desdjunni. Hui seràs la més bonica del mercat!

Animada per la rialla fresca de la mare, Ayrim resolgué de sobte què fer dels seus cabells. Amb hàbils moviments, plegà una vegada i una altra la llarga trena, i acabà formant un complicat monyo que li deixava al descobert el bescoll i permetia veure el naixement de l’esquena. Del fons d’una senzilla capseta de fusta tragué la cadena d’or que havia estat el darrer regal de son pare, i que no havia gosat posar-se encara. La sospesà un moment en el palmell de la mà, resseguint amb la mirada els huit fils d’or trenats amb elegància i la llarga i esmolada agulla que la rematava. Tancà els

ulls amb força per a barrar el camí d'una llàgrima. En la foscor, però, adquiria proporcions gegantines la mà morta del pare prement amb determinació la joia, i tornà a obrir els ulls amb un gemec ofegat. Amb les mans tremoloses, envoltà el monyo amb la cadena per afermar-lo com calia i el travessà després de part a part amb la fina agulla, abans de fer-la passar per l'estret trauc que rematava l'altre extrem de la cadena. Uns cops de puny a la porta impediren que els seus pensaments tornaren al pare:

–Lea! Ayrin! –cridà la veu potent de Tare–. Encara no aneu cap al mercat?

–Un altre impacient! –rigué Lea–. Passa, Tare, i desdejuna't amb nosaltres.

–Desdejuna-me? Fa hores que m'he desdejuna't!
–Segons creuava el llindar de la porta, els ulls de Tare es clavaren en Ayrin amb admiració.– Ayrin, estàs preciosa!

–Gràcies, Tare –murmurà, fent-se roja com una magrana madura.

La mirada transparent de Lea anà d'Ayrin a Tare i de Tare a Ayrin, i no tingué dubtes. No era ell el secret que li amagava... Mentre posava a taula un pitxer de llet i tres gots una mica desportellats, ho lamentà pel jove. Li hauria agradat com a gendre, tan simpàtic i tan ben paregut, tan reconegut pel seu valor en les guerres que mai no s'acabaven. I estimava Ayrin, no més calia mirar-lo quan la mirava. Però la seua filla continuava absent, el pensament pendent d'un altre, tremolosa entre els plecs de la túnica nova. Lea es va

estremir en veure la cadena d'or al voltant del monyo d'Ayrin i va estar a punt de deixar escapar una exclamació de sorpresa. A soles, Lea la prenia de tant en tant i la feia rodar dolçament entre els dits, lamentant en l'ànima la mort del seu home. Sabia que també Ayrin la buscava quan estava sola, perquè de vegades trobava la capseta de fusta amb la tapa mal ajustada, però no havia gosat posar-se-la fins aquell dia. Mai no en parlaven, però, de la cadena d'or que Carmàs havia portat aquell maleït dia, i aquesta vegada Lea no trobà tampoc les paraules.

—Anem-nos-en ja! —s'impacientà Tare—. Ja menjareu pastissets al mercat.

—Un minut! —demanà Lea—. Jo no em posaré tan bonica com Ayrin, però m'agradaria canviar-me el vestit.

Estigué a punt en un moment, amb el senzill gest de canviar la túnica tacada de farina per una altra, del mateix color però neta com una patena, i de refer-se el pentinat amb les mans nues. Mentre caminava rere Ayrin i Tare pel camí central del poble, cap a la porta principal, no podia apartar els ulls de l'agulla d'or que brillava als cabells de la filla. I, a cada pas, un mal pressentiment anava fent-se més i més fort.

—Estàs bé, mare?

Els ulls negres d'Ayrin escrutaven amb preocupació la cara pàl·lida de Lea. Sol·lícit, Tare l'agafà pel braç per a conduir-la entre la gent que atapeïa el camí.

—Estic bé, no patiu —sospirà Lea, amb un esforç per somriure. Com si li endevinara els pensaments

més íntims, Ayrin es portà la mà a l'agulla, constatant que estava encara al seu lloc. Tare, en adonar-se de la joia que lluïa, clavà els dits en el braç de Lea i retingué l'alé per un segon. Lea el mirà breument, una muda advertència als ulls, i aprofità el pas d'una vella veïna per a trencar la tensió que l'ofegava.

–Au, avanceu-vos! Jo em quede amb Sira.

–Aneu, aneu! –rigué Sira, obrint la boca negra i desdentada–. Els joves teniu sempre molta pressa!

Ayrin, impulsivament, s'abraçà a la mare i li feu un bes a la galta abans de perdre's amb Tare entre la gent. Lea la mirà anar amb un somriure trist, fins que la veu de canya badada de Sira la tragué de les seues cavil·lacions:

–Està bonica de veres, la teua Ayrin! Segur que no tardarà molt a casar-se amb Tare...

Lea estigué a punt de confessar-li els seus temors, però es mossegà la llengua. Els seus maldecaps no eren tema de conversa. Ayrin era encara la seua xiqueta, per més que haguera fet els catorze anys aquell mateix hivern. No es feia a la idea de veure-la casada, ni amb Tare ni amb ningú. Lea no volia recordar que ella, als catorze, ja era mare, i Ayrin no semblava impacient per casar-se i omplir-se de fills, com havien començat a fer ja totes les xiques de la seua edat. Sira tornà a parlar, abaixant la veu:

–Això que porta al cap no és...?

La mirada gelada de Lea la feu callar tot d'una, sense acabar la frase, i la vella agrai de cor la interrupció d'una altra veïna:

–Lea! Sira! Espereu-me! –Lota es va unir a elles, les galtes roges i un parell de criatures penjades del mantell púrpura que s’havia tirat al damunt sense cura. Les dues dones l’acolliren amb simpatia i les tres apressaren el pas, desitjoses d’arribar al mercat.

De seguida es van veure envoltades per una multitud cridanera. Allà s’aplegaven tots els habitants de les Alcusses, i també més de dos centenars de persones vingudes de tots els pobles dels voltants i d’algunes ciutats llunyanes. Només els dies de mercat era possible trobar-se amb els vells coneguts, assabentar-se de les grans i menudes històries que havien succeït als altres pobles, descobrir que els xiquets i les xiquetes d’ahir havien esdevingut homes i dones, advertir que entre ells es creuaven mirades carregades d’insistència. Les fadrines, conscients de l’interés que despertaven i de les moltes mirades que les espiaven, lluien les túniques més noves i els mantells més ben brodatats, els pentinats més treballats i les joies més vistoses. Lea recordava ara les primeres mirades que havia creuat amb el seu home a aquell mateix mercat, tants anys enrere, i el primer bes que havia unit els seus llavis un altre dia de mercat, algunes llunes després. Aquell dia el cel era d’un blau perfecte, i una brisa suau els envoltà d’una olor desconeguda i deliciosa, l’olor de les espècies que venia una jove estrangera que s’amagava rere un vel negre com una nit sense estrelles.

Lluitant per esborrar de la seua memòria el record d’aquell dia, es deixà guanyar pels colors vius dels teixits que s’exposaven a la venda, per l’olor intensa dels

menjars que s'oferien ací i allà, per les rialles dels veïns i pels crits dels comerciants, que parlaven llengües diferents i es feien entendre amb gestos exagerats i profundes reverències. La porta principal del poblat, vigilada com de costum pels sentinelles situats a les torres, estava oberta només a mitges per a permetre l'eixida de la gent i barrar alhora l'entrada de qualsevol persona aliena. El mercat tenia lloc fora de les muralles per a protegir el poble, per a mantindre el seu sistema defensiu a cobert de mirades indiscretes que, tard o d'hora, haurien acabat per trobar la manera de desfer-lo. Per això s'estenien, a dreta i esquerra de la porta, dos amples bancs de pedra on els artesans de les Alcusses exposaven, els uns al costat dels altres, les mercaderies que tenien a la venda. Els ulls de Lea esvararen per damunt dels ben coneguts pitxers decorats amb fulles que venia Numa, dels pots de mel que eren l'orgull de Rame, de les pells impecablement blanquejades que exposava Tora, dels collars de pasta de colors que li penjaven dels braços a Nila. Tot allò li era massa familiar per a exigir-li atenció, i els seus ulls escorcollaven entre la gent tractant de trobar la túnica roja d'Ayrin, que no es deixava veure enlloc. Albirà Tare rient entre els venedors de cavalls, mirant amb atenció les dents i les potes d'aquells exemplars de pura raça i regatejant moneda a moneda el preu que li demanaven. Ayrin, però, no estava al seu costat.

Una ràfega de vent del nord la va fer tremolar de cap a peus. Anava a cobrir-se el cap amb el mantell quan va percebre, barrejada amb l'olor dels cavalls,

una aroma intensa i inesperada. Colpida, deixà per un moment de buscar la filla per a buscar l'origen d'aquella flaire deliciosa. A poc a poc, s'allunyà dels bancs de pedra ocupats pels seus veïns i es va perdre entre els comerciants forasters, que omplien amb els seus atifells tota l'esplanada que s'estenia als peus de la muralla. Aquesta vegada no s'aturà davant de les esplèndides peces de ceràmica grega que tant li agradaven, ni dels brocats espessos i les lleugeres sedes tintades amb colors inusuals i resplendents. Ignorà també els lluents espills amb mànec d'os, les arracades d'or i les delicades campanetes d'argent, atreta només per aquella olor que anava fent-se més i més intensa. Com en un somni, arribà al costat d'una vella embolcallada amb un mantell negre com una nit sense estrelles, davant la qual s'alineava una llarga filera de cistelles de vímet de les quals eixia aquell perfum embriagador. Els assenyala un per un, atenta al nom que pronunciaven cada vegada els llavis prims de la vella, i anà repetint aquells noms misteriosos que li omplien la boca del sabor d'altres terres: canyella, safrà, cúrcuma, anou moscada... Clavà els dits tremolosos dins de cada cabàs i els olorà amb delectació davall la mirada impenetrable i una mica maliciosa de la vella. Els seus llavis s'obriren una miqueta, quasi com si tornaren a rebre el seu primer bes. Encisada, desnugà la bossa que li penjava del cinturó de cuir i deixà damunt del banc, una a una, un grapat de gastades monedes de bronze. La vella les feu desaparèixer a gran velocitat dins de la butxaca, i anà omplint després unes minúscules bosses de pell amb

aquelles herbes delicioses. Ho feia amb molta cura, per a no llançar a perdre ni un bri de la preada mercaderia, i Lea, que no apartava els ulls dels moviments pausats de les seues mans, es mantenia amb el cap acotat i la respiració continguda, com aquell que assisteix a una cerimònia solemne.

Pendent de les mans de la vella i de l'aroma de les seues herbes, habitada pels records de la seua joventut, no va veure el llamp de la túnica roja d'Ayrin agitada pel vent al bell mig del camí. Tampoc no es va adonar de l'alegria amb què va rebre l'arribada d'un nou grup de comerciants, ni del color de rosella que li pujà a les galtes, ni dels ulls negres del jove que quasi es tirava del cavall per a besar la seua mà. Embriagada de canyella i de safrà, no parà esment en aquells altres ulls, més negres encara, que fitaven Ayrin de dalt a baix i es quedaven clavats en l'agulla d'or que lluïa al cap. Ayrin i Esler, desitjosos d'intimitat i de carícies, es perderen agafats per la mà entre les carrasques, muntanya avall. Pendants només l'un de l'altre, no repararen en els dos parells d'ulls que espiaven cadascun dels seus moviments, no van veure el dolor que omplia els ulls grisos de Tare ni l'estranya llum que encenia els negres de Barimo, el més poderós dels comerciants d'Edeta.